

УДК 349.6:504.06(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.16>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Грачук В.С.,
старший викладач
кафедри кримінального правосуддя
та правоохоронної діяльності,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: 0009-0002-1696-2485
e-mail: v.grachuk@gmail.com

Грачук В.С. Правове регулювання енергетичних правовідносин в Україні в контексті сталого розвитку.

Стаття присвячена аналізу правового регулювання енергетичних правовідносин в Україні. Розглядаються основні виклики енергетичного сектору, зокрема питання енергоефективності, використання відновлювальних джерел енергії та впровадження новітніх технологій. Аналізується роль міжнародних стандартів і зобов'язань України, зокрема в межах європейської інтеграції та виконання цілей сталого розвитку ООН. З'ясовано, що чинне законодавство України здебільшого орієнтоване на традиційні джерела енергії, що створює перешкоди для розвитку відновлювальної енергетики. Однак впровадження європейських стандартів сприяє трансформації енергетичної політики. Зокрема, правове регулювання відновлюваних джерел енергії та енергозбереження є пріоритетними напрямками в межах сталого розвитку. Окрему увагу приділено аналізу нормативно-правових аспектів функціонування енергетичної системи під час воєнного стану.

Встановлено ключову роль державних органів у регулюванні енергетичних правовідносин в Україні та в забезпеченні ефективного функціонування енергетичного сектору, захисту інтересів споживачів і держави, а також в реалізації державної політики в цій сфері. Охарактеризовано основні функції державних органів, які здійснюють регулювання енергетичних правовідносин: Міністерства енергетики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державна служба України з питань геології та надр, Державної екологічної інспекції України, Державне підприємство «Укргазвидобування», Державної служби енергетичного нагляду, Державної служби статистики України. Визначено адаптацію вітчизняної енергетичної системи до європейської енергосистеми та подальшу реалізацію енергетичних реформ з метою виконання зобов'язань України щодо наближення енергетичного законодавства до законодавства ЄС пріоритетними напрямками подальшої трансформації національної енергетичної політики України в контексті європейської інтеграції.

Ключові слова: енергетична безпека, енергетичні правовідносини, сталий розвиток, відновлювані джерела енергії, енергетичне законодавство, відновлювальна енергетика.

Hrachuk V.S. Legal regulation of energy relations in Ukraine in the context of sustainable development.

The article is devoted to the analysis of legal regulation of energy relations in Ukraine in the context of sustainable development. The main challenges of the energy sector are considered, in particular the issues of energy efficiency, the use of renewable energy sources and the introduction of the latest technologies. The role of international standards and obligations of Ukraine is analyzed, in particular within the framework of European integration and the implementation of the UN's sustainable development goals.

It is found that the current legislation of Ukraine is mainly focused on traditional energy sources, which creates obstacles to the development of renewable energy. However, the introduction of European standards contributes to the transformation of energy policy. In particular, legal regulation of renewable energy sources and energy saving are priority areas within the framework of sustainable development. Particular attention is paid to the analysis of the regulatory and legal aspects of the energy system functioning during martial law.

The key role of state authorities in regulating energy relations in Ukraine and in ensuring the efficient functioning of the energy sector, protecting the interests of consumers and the State, as well as in implementing the State policy in this area is established. The author describes the main functions of the state authorities responsible for regulating energy relations: The Ministry of Energy of Ukraine, the National Commission for State Regulation of Energy and Public Utilities, the State Service of Ukraine for Geology and Subsoil, the State Environmental Inspectorate of Ukraine, the State Energy Supervision Service, and the State Statistics Service of Ukraine. The report identifies the adaptation of the national energy system to the European energy system and further implementation of energy reforms to fulfil Ukraine's commitments to approximate its energy legislation to EU legislation as priorities for further transformation of Ukraine's national energy policy in the context of European integration.

Key words: energy security, energy legal relations, sustainable development, renewable energy sources, energy legislation, renewable energy.

Постановка проблеми. Енергетика є ключовою галуззю для сталого розвитку України, особливо в умовах сучасних викликів, пов'язаних із режимом воєнного стану та необхідністю забезпечення енергоефективності й екологічної безпеки. Україна, прагнучи інтеграції в європейське співтовариство, зобов'язана адаптувати своє законодавство до міжнародних стандартів, зокрема вимог Європейського зеленого курсу (EU Green Deal).

Україна, як і інші цивілізовані країни, що є членами ООН, бере активну участь у глобальному процесі сталого розвитку. Комплексний підхід до імплементації Цілей сталого розвитку разом із міждисциплінарними дослідженнями дозволяє адаптувати кожен глобальну ціль до специфіки національного розвитку. Урахування національних особливостей, а також застосування міждисциплінарних і трансдисциплінарних досліджень у цій сфері зумовлюють необхідність широкого тлумачення та розширення компонентів феномену «сталого розвитку».

Теорія сталого розвитку стала альтернативою парадигмі економічного зростання, яка не враховувала належним чином екологічні небезпеки розвитку на основі широких моделей. Фактично, зміст категорії «сталий розвиток» уперше було визначено на глобальному рівні як концептуальну основу та ключовий вектор для проєктів ООН, спрямованих на охорону довкілля.

Успіх економічного розвитку визначається багатьма факторами, одним з яких є стабільне функціонування енергетичного сектору. Сьогодні викопне паливо є основним джерелом енергії, а залежність від природного газу та нафти є головною причиною екологічної кризи. У майбутньому потреба в енергії зростатиме, і цю проблему неможливо розв'язати лише за допомогою невідновлюваних ресурсів. Не випадково останніми роками в усьому світі спостерігаються позитивні зміни в напрямі розширення потужностей відновлюваної енергетики як альтернативи для подолання збільшуваних енергетичних проблем людства та запобігання подальшому впливу кліматичних змін на планету. Проте в Україні такі процеси гальмуються через недосконалість національного законодавства в цій сфері та низьким рівнем інвестицій у цей перспективний сектор національної економіки.

Нещодавня світова енергетична криза, загрози ядерній безпеці, погіршення стану довкілля та інші фактори зумовили активізацію досліджень енергетичного сектору з особливим акцентом на питаннях енергетичної безпеки та сталого енергетичного розвитку.

Метою статті є здійснення комплексного аналізу правового регулювання енергетичних правовідносин в Україні та визначення їхнього взаємозв'язку з принципами сталого розвитку, що є важливим для формування стійкої, екологічно чистої та економічно вигідної енергетичної системи.

Стан опрацювання проблематики. Аналіз наукових праць, присвячених обраній проблематиці дослідження, охоплює ключові аспекти правового забезпечення розвитку відновлювальної енергетики та енергоефективності в умовах воєнного стану та євроінтеграції.

Так, В.О. Тімашов, С.В. Губій [1] розглядають правове регулювання відновлювальної енергетики в умовах воєнного стану, висвітлюючи виклики та адаптацію енергетичного законодавства під час війни. Дослідники акцентують на тимчасових заходах, які необхідні для підтримання безперервності постачання енергії, зокрема у сфері відновлювальних джерел енергії (далі – ВДЕ).

В.Г. Красовський [2] досліджує правові аспекти реалізації європейського Зеленого курсу (EU Green Deal) в Україні. Учений підкреслює важливість інтеграції європейських стандартів у національне законодавство, що передбачає розвиток ВДЕ та декарбонізацію економіки, а також аналізує виклики, які постають перед українськими законодавцями в умовах перехідного періоду.

О.А. Гавриш, О.С. Вижанов [3] фокусуються на енергоефективності газотранспортної системи України та її сталій роботі в умовах євроінтеграції, підкреслюючи важливість модернізації інфраструктури та імплементації європейських норм для забезпечення стабільності енергопостачання.

Правові аспекти укладання ЕРС-контрактів для потреб ВДЕ розглядають Н.Б. Новицька, В.А. Устименко, В.І. Теремецький [4]. Науковці звертають увагу на необхідність формування правової бази, що забезпечить прозорість і стабільність цих угод. Це важливий аспект, оскільки ЕРС-контракти є ключовими для інвестицій у проекти ВДЕ.

О.А. Храпко [5] аналізує особливості функціонування підприємств енергетичної сфери в контексті цілей сталого розвитку. Автор розглядає, як підприємства адаптуються до вимог сталого розвитку, зокрема в частині екологічної та соціальної відповідальності.

Нормативно-правову базу впровадження енергетичної трансформації в Україні досліджує V.S. Khomyn [6]. Автор підкреслює важливість удосконалення законодавства та формування сприятливого інвестиційного клімату для переходу до відновлювальних джерел енергії.

Н. Красностанова та С. Бугазіанус [7] аналізують сучасні виклики, з якими стикається енергетичний сектор України, включаючи загрози, пов'язані з воєнним станом та енергетичним тероризмом. Науковці пропонують моделі управління, які можуть сприяти зміцненню енергетичної системи та відновленню після війни.

Ці джерела демонструють всебічний аналіз правових аспектів енергетичного сектору в контексті сталого розвитку, акцентуючи на необхідності адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів та специфічних викликів, зумовлених воєнними реаліями.

Виклад основного матеріалу. Україна має значний енергетичний потенціал, особливо в електроенергетиці, де основними виробниками електричної енергії є атомні та теплові електростанції. Так, атомна енергетика забезпечує близько 50% від загального виробництва електроенергії, тоді як теплові електростанції на вугіллі та газі, гідроелектростанції, відновлювані джерела енергії, зокрема сонячні та вітрові станції, забезпечують іншу значну частку. Такий розподіл робить Україну однією з країн із досить високим рівнем виробництва енергії з ядерних ресурсів, що забезпечує енергетичну стабільність та певну незалежність від імпорту електроенергії. Водночас Україна характеризується високими показниками енергоспоживання, що пов'язано з технологічною застарілістю обладнання, особливо в промисловому секторі, на який припадає близько 30% від загального споживання. Крім того, побутові споживачі використовують близько 20% від загальної енергії країни. Це підкреслює проблему енергоефективності, що вимагає впровадження нових технологій та модернізації наявних мереж та установок для зниження енергоспоживання, яке на сьогодні залишається високим [4].

Висока енергоемність української економіки є одним з найважливіших викликів на шляху до сталого розвитку. Неекономне використання енергоресурсів як у промисловому, так і в побутовому секторі призводить до зростання витрат на енергоносії та негативно впливає на економічний розвиток країни. Недостатня увага до питань енергоефективності гальмує процес модернізації та оптимізації енергетичної системи. Ще однією перешкодою для енергетичної незалежності та зниження витрат є недостатні внутрішні та зовнішні інвестиції в енергетичний сектор. Інвестори стикаються з кількома проблемами, зокрема високим рівнем корупції, нестабільними політичними умовами та непослідовністю у формулюванні довгострокових енергетичних стратегій. Невизначеність державної політики в галузі є причиною відсутності ясності щодо впровадження нових технологій, модернізації інфраструктури та розвитку відновлюваної енергетики.

Зрештою, енергетичний сектор України потребує фундаментальних змін, які призведуть до енергонезалежності, екологічної безпеки та ресурсоефективності. Проте ці зміни можна реалізувати лише за умови наявності законодавчого підґрунтя.

Правове регулювання енергетичних правовідносин в Україні здійснюється через низку законодавчих актів, які охоплюють різні аспекти енергетичного сектору: 1) Закон України «Про електроенергетику» регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, розподілом та постачанням електричної енергії. Він визначає основні принципи функціонування ринку електроенергії, включаючи ліцензування, тарифікацію та забезпечення якості постачання [8]; 2) Закон України «Про нафту і газ» встановлює правові основи для діяльності у сфері нафтового та газового сектору, включаючи ліцензування, контроль за якістю продукції та екологічні норми [9]; 3) Закон України «Про ринок електричної енергії» визначає правила функціонування ринку електричної енергії, включаючи механізми регулювання, взаємодію учасників ринку та забезпечення конку-

ренції. Він є важливим кроком до інтеграції України в європейський енергетичний ринок [10]; 4) Закон України «Про енергетичну ефективність» регулює питання підвищення енергоефективності в різних секторах економіки, включаючи будівництво, промисловість та житловий сектор. Він передбачає впровадження енергоефективних технологій та механізми контролю за їх реалізацією [11]; 5) Закон України «Про альтернативні види пального» регулює виробництво та використання альтернативних видів пального, таких як біопаливо, що сприяє зменшенню залежності від традиційних енергоресурсів та покращенню екологічної ситуації [12].

Вказані законодавчі акти формують правову основу для функціонування енергетичного сектору України, сприяючи розвитку ринку енергії, покращенню енергоефективності, впровадженню відновлювальних джерел енергії та забезпеченню енергетичної безпеки країни. Виконання цих норм є важливим для досягнення цілей сталого розвитку та інтеграції України в європейську енергетичну систему.

Попередні нормативно-правові акти, що базувалися на довгострокових концепціях, програмах та стратегіях енергетичної політики для здійснення енергетичної трансформації України, розроблялися незалежно від цих нових законодавчих ініціатив. Вони стосувалися переважно поточних місцевих та галузевих питань, декларуючи не лише енергетичні відносини, а й пов'язані з ними аспекти, такі як енергетична безпека, енергоефективність, енергетичні ринки, декарбонізація, енергетичні дослідження, інновації та конкурентоспроможність, питання енергетичних контрактів, інформації, менеджменту та нагляду в енергетиці, а також державно-приватного та міжурядового партнерств [6].

Варто зазначити, що одну з ключових ролей у регулюванні енергетичних правовідносин в Україні виконують державні органи, забезпечуючи ефективне функціонування енергетичного сектору, захист інтересів споживачів і держави, а також реалізацію державної політики в цій сфері. Основні державні органи, які здійснюють регулювання енергетичних правовідносин, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Роль державних органів у регулюванні енергетичних правовідносин в Україні

Державні органи	Основні функції
Міністерство енергетики України	Формує й реалізує державну політику в галузі енергетики. Розробляє стратегічні програми розвитку енергетичного сектору. Координує діяльність інших державних органів у сфері енергетики. Здійснює контроль за виконанням законодавства у сфері енергетики.
Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП)	Відповідає за ліцензування учасників ринку електричної енергії та комунальних послуг. Визначає тарифи на електричну енергію та послуги, забезпечуючи баланс між інтересами споживачів та підприємств. Контролює якість постачання енергетичних ресурсів і виконання зобов'язань постачальниками. Забезпечує дотримання прав споживачів та захист їхніх інтересів.
Державна служба України з питань геології та надр (Держгеонадра)	Регулює використання природних ресурсів, включаючи нафту і газ. Видає ліцензії на видобуток корисних копалин і контролює дотримання екологічних норм. Проводить моніторинг за станом надр і ресурсів.
Державна екологічна інспекція України	Контролює дотримання екологічних норм в енергетичному секторі. Проводить перевірки підприємств, що займаються видобутком, транспортуванням і постачанням енергетичних ресурсів. Видає дозволи на здійснення діяльності, що може вплинути на екологічну безпеку.

Державне підприємство «Укргазвидобування»	Основне підприємство, яке займається видобутком природного газу в Україні. Виконує важливу роль у забезпеченні енергетичної безпеки та стабільності постачання газу.
Державна служба енергетичного нагляду	Здійснює контроль за дотриманням вимог у сфері енергетичної безпеки та ефективності використання енергетичних ресурсів. Проводить перевірки суб'єктів господарювання на предмет відповідності вимогам безпеки та охорони праці.
Державна служба статистики України	Збирає та аналізує статистичні дані в енергетичному секторі, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень та плануванню.

Джерело: створено автором основі [13].

Нинішня енергетична стратегія ЄС спрямована на розвиток безпечної, конкурентоспроможної та сталої енергетики з такими цілями – створення конкурентного середовища для всіх постачальників енергії та забезпечення доступності для домогосподарств, бізнесу та промислових виробників [14].

Екологічний принцип сталого розвитку передбачає мінімізацію негативного впливу енергетичних процесів на навколишнє середовище. Принцип економічної ефективності забезпечує раціональне використання енергетичних ресурсів при мінімальних витратах, сприяючи економічному розвитку країни. Принцип соціальної справедливості підкреслює необхідність рівного доступу до енергетичних ресурсів для всіх верств населення і справедливий розподіл енергетичних благ.

Варто зазначити, що задеклароване Україною прагнення до інтеграції в Європейський Союз (зокрема в енергетичному секторі), яке передбачає приведення національного законодавства у відповідність до стандартів ЄС, є міжнародним зобов'язанням в рамках Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством від 14 червня 1994 року. Цією Угодою Україна взяла на себе зобов'язання привести своє чинне та майбутнє законодавство у відповідність до законодавства ЄС у пріоритетних сферах, включаючи енергетику [15].

Україна підписала низку міжнародних угод, що закликають до дій у сфері сталого розвитку, зокрема Паризьку угоду та Цілі сталого розвитку ООН. Ці угоди зобов'язують країни скорочувати викиди парникових газів та забезпечувати стаке управління ресурсами. Паризька угода є важливим міжнародним зобов'язанням щодо боротьби зі зміною клімату. Підписавши цю угоду, Україна взяла на себе зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів та переходу до низьковуглецевої економіки [16]. Цілі сталого розвитку ООН також є важливими й включають кілька ключових пунктів, безпосередньо пов'язаних з енергетикою. Україна має адаптувати свою національну програму до цих цілей і розробити стратегію підвищення енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії [17].

Європейська зелена угода спрямована на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року і передбачає зниження викидів вуглекислого газу, створення умов для розвитку зеленої економіки, підтримку переходу до відновлюваних джерел енергії [18]. Чинний Зелений курс ЄС – це дорожня карта заходів, які постійно адаптуються до сучасних умов та викликів, перетворюючи економіку ЄС на ефективну, стійку та конкурентоспроможну, покращуючи здоров'я людей, якість їхнього життя тощо [2]. Він забезпечує справедливий та інклюзивний характер «зеленої» трансформації та інтегрує кліматичні та екологічні питання в усі сфери та політики ЄС.

Попри російську агресію, наша країна намагається дотримуватися Європейського зеленого курсу та виконувати взяті на себе зобов'язання. У 2022 році був опублікований щорічний моніторинговий звіт «Україна та Європейський зелений курс», в якому наголошувалося на війні Росії проти України та економічній агресії проти країн ЄС. У документі підкреслено, що це призвело до перегляду багатьох політик та заходів, пов'язаних із Зеленим курсом, що, своєю чергою, вплинуло на український процес [19].

Необхідність адаптації до вимог сталого розвитку та інтеграції з міжнародними стандартами є одними з багатьох проблем, з якими стикається правове регулювання енергетики в Україні.

Незважаючи на те, що в Україні ухвалено низку законів, спрямованих на стимулювання розвитку відновлюваної енергетики (Закон України «Про альтернативні джерела енергії» та пільгові тарифи), існують певні виклики в практичній реалізації законодавства. Однією з основних проблем є непослідовна державна політика щодо інвестицій у відновлювану енергетику, наприклад зміна умов пільгових тарифів, що створює ризики для інвесторів і затримує розвиток галузі [1].

Відсутність законодавчих стимулів для модернізації застарілих енергетичних мереж та електростанцій є ще одним серйозним викликом. Енергетична інфраструктура України вимагає значних інвестицій, однак законодавчі ініціативи, спрямовані на залучення приватних і міжнародних донорів, не завжди є достатньо прозорими та сприятливими.

Для досягнення цілей сталого розвитку нормативно-правова база України в галузі енергетики повинна бути значно вдосконалена. Необхідно розробити комплексну стратегію, яка буде враховувати інтереси всіх учасників ринку, а також створить прозору та стійку правову базу, яка сприятиме інноваціям, залученню інвестицій і підвищенню енергоефективності.

У довгостроковій перспективі Україна повинна підвищувати енергоефективність більш інтенсивно, наприклад, шляхом вдосконалення стандартів енергоефективності для нових будівель та розширення перспективних програм з енергоефективності для наявних споруд.

Загалом, головною стратегічною метою України в енергетичному секторі має бути тісніша інтеграція з Європейським Союзом. Окрім встановлення міцніших зв'язків з європейським енергетичним ринком, Україна повинна працювати над зменшенням втрат енергії та впроваджувати реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності українського енергетичного сектору. Україна також має реалізувати весь потенціал свого сектору відновлюваної енергетики, включаючи вітрову, сонячну, водневу та інші альтернативні види палива, що вимагає реформування політики, спрямованої на заохочення приватних інвестицій.

Висновки. Здійснений аналіз продемонстрував, що правове регулювання енергетичних правовідносин в Україні має вирішальне значення для забезпечення сталого розвитку, який визначає стратегічні цілі країни на шляху до енергетичної безпеки, екологічної відповідальності та економічної стабільності.

Проте наявна законодавча база України в енергетичному секторі не відповідає сучасним вимогам, пов'язаним з інтеграцією відновлюваних джерел енергії, енергоефективністю та модернізацією інфраструктури. Це підкреслює необхідність оновлення правових норм, адже їхня застарілість може перешкоджати реалізації стратегічних цілей країни в енергетичній сфері.

Сталий розвиток енергетичного сектору має безпосередній вплив на підвищення якості життя населення, що досягається через забезпечення доступу до чистих і надійних джерел енергії. Поліпшення умов праці в енергетичному секторі, захист навколишнього середовища та зниження ризиків для здоров'я населення є невід'ємними елементами цього процесу.

Отже, у контексті сталого розвитку правове регулювання енергетичних правовідносин повинно стати дієвим інструментом для подолання актуальних викликів і формування стійкої, незалежної та екологічно безпечної енергетичної системи України. Лише за умови комплексного підходу до оновлення законодавства можливо забезпечити гармонійний розвиток енергетичного сектору, що відповідатиме сучасним вимогам.

Подальший розвиток правового регулювання енергетичних правовідносин в Україні вимагає посиленої уваги до відновлювальних джерел енергії та адаптації законодавства до міжнародних стандартів у сфері сталого розвитку. Необхідними є заходи з підтримки інновацій у сфері енергетики та оновлення інфраструктури, особливо в умовах постійних загроз безпеці. Пріоритетними напрямками подальшої трансформації національної енергетичної політики України в контексті європейської інтеграції є адаптація вітчизняної енергетичної системи до європейської енергосистеми та подальша реалізація енергетичних реформ з метою виконання зобов'язань України щодо наближення енергетичного законодавства до законодавства ЄС.

З огляду на євроінтеграційні наміри України, глобальну проблему зміни клімату, необхідність заміни екологічно шкідливої та застарілої енергетичної інфраструктури, а також залежність від енергоресурсів, конструктивна енергетична політика в Україні сприятиме розвитку та швидкому впровадженню відновлюваних джерел енергії, підвищенню енергоефективності та зменшенню залежності від викопних видів палива.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тімашов В.О., Губій С.В. Правове регулювання відновлювальної енергетики в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 7. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.73>.
2. Красовський В.Г. Деякі правові аспекти реалізації європейського зеленого курсу (eu green deal) в контексті переходу до використання відновлювальних джерел енергії в Україні. *Правова держава*. 2024. № 55. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.55.311968>.
3. Гавриш О.А., Вижанов О.С. Енергоефективність та сталість газотранспортної системи України в умовах євроінтеграції. *Академічні візії*. 2023. Вип. 26. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10369389>.
4. Новицька Н.Б., Устименко В.А., Теремецький В.І. Правове регулювання укладання ЕРС-контрактів для потреб відновлювальної енергетики. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. № 1(10). С. 62–71. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-1\(10\)-2023-62-71](https://doi.org/10.33244/2617-4154-1(10)-2023-62-71).
5. Храпко О.А. Особливості функціонування підприємств енергетичної сфери в контексті цілей сталого розвитку. *Journal of strategic economic research*. 2023. № 4. С. 73–82. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.4.9>.
6. Khomyn V.S. Regulatory and legal basis of implementation of energy transformation of Ukraine. *Economics and law*. 2023. № 2. Р. 26–42. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.02.026>.
7. Красностанова Н., Бугазіянус С. Формулювання моделі та опис процесів для публічного управління системою національної енергетичної безпеки України. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. Т. 1. № 3(3). DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-3\(3\)-266-287](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-3(3)-266-287).
8. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20.02.2003 № 555-IV: станом на 18 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text> (дата звернення: 21.10.2024).
9. Про енергетичну ефективність: Закон України від 21.10.2021 № 1818-IX: станом на 18 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text> (дата звернення: 21.10.2024).
10. Про Закон України «Про електроенергетику»: Лист Вищ. арбітр. суду України від 25.02.1998 № 01-8/73: станом на 19 трав. 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v8_73800-98#Text (дата звернення: 21.10.2024).
11. Про нафту і газ: Закон України від 12.07.2001 № 2665-III: станом на 18 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text> (дата звернення: 21.10.2024).
12. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII: станом на 18 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 21.10.2024).
13. Магійчук Л., Новосад О., Павлова О. Державні та ринкові шляхи регулювання системи енергетичної безпеки. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 5(5). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5\(5\)-139-152](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5(5)-139-152).
14. Камінська Н.В., Демиденко В.О. Сталий енергетичний розвиток: міжнародні, конституційно-правові та доктринальні засади. *Європейські перспективи*. 2023. № 3. С. 133–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2023.3.17>.
15. Тресков А.В. Напрями трансформації державної енергетичної політики в умовах європейської інтеграції України. *Bulletin of the national university of civil protection of Ukraine. series: public administration*. 2023. № 1(18). DOI: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2023-1-26>.
16. Паризька угода: Угода Орг. Об'єдн. Націй від 12.12.2015: станом на 14 лип. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text (дата звернення: 21.10.2024).
17. Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. Організація Об'єднаних Націй (Україна): вебсайт. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення: 22.10.2024).
18. Європейський Зелений Курс. *Екодія: вебсайт*. URL: <https://ecoaction.org.ua/ievropejskyj-zelenyj-kurs.html> (дата звернення: 22.10.2024).
19. Україна та Європейський зелений курс: річ. моніторинг звіт, 2022 р. URL: https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2023/01/2022_richnyj_egdmonitor_ua-upd.pdf (дата звернення: 22.10.2024).